

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Редація й Адміністрація:
Львів, РИНОК Ч. 16. П. ПОВ.
Телефон Редації 246-48
Телефон Адміністрації 223-41
Телефон Друкарні 223-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Кошто: П. К. О. Львів 501060
"Банку Чеських Ланок"
Прага "Діло".
Рукописи не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (із книжкою) 5.00 зол.
чвертьрічно 13.00 "
піврічно 25.00 "
річно 50.00 "
В АМЕРИЦІ 1.25 ДОЛ., У ЧЕ.
ХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО
КНИЖКУ 6-НИ "ДІЛО" В ОБЕМІ 10-15 АРКУШІВ ДРУКУ.

ПАЛЬТА оригінальні ФАБРИКА Рот і Рудерфер англійські ОДЯГІВ Львів, Леґіонів 3/1. (над кіном Палас)

Німеччина хоче відірвати від Чехословаччини Закарпаття і Словаччину.

ЗПОЗА КУЛІС НАРАД У ГОДЕСБЕРГУ.

До Годесбергу приїхав прем. Чемберлен з великою делегацією, ніж до Берхтесгаде. Це пояснюють тим, що теперішні розмови будуть більш вичерпуючі.

Німецькі кола висловлюють погляд, що переговори вже за пізно; вони засовують дефінітивну розв'язку справи Чехословаччини ось як:

- 1) Німеччина, Польща й Мадярщина дістають території, заселені тими меншинами.
- 2) РОЗВ'ЯЗАТИ СПРАВУ ЗАКАРПАТТЯ І СЛОВАЧЧИНУ.
- 3) Решта Чехословаччини утворити незалежну державу без комуністичних впливів.

При цій нагоді німці натякають, що дефінітивну розв'язку можна перевести лиш тоді, колиб німецькі війська увійшли до Чехословаччини.

З цієї вістки годі з'ясувати собі, що німці розуміють під "розв'язкою справи" Закарпаття і Словаччини. З третьої точки програми виходить, що йде про повне відірвання тих країв від Чехословаччини.

З інших джерел подають, що — згідно з німецькими вимогами — про долю Закарпаття і Словаччини рішав би плебісцит.

Закарпатська Україна та Чехословаччина.

Львів, 24. вересня 1938.

Драматичні події у Чехословаччині атягнули у свій крутіж уже безпосередньо також наше українське Закарпаття, зване в офіційній чеській номенклатурі „Підкарпатською Руссю“. Це не тільки річ зовсім природна, але можна хіба дивуватися, що досі ввесь крик довкола Чехословаччини торкався судетських німців, а не тієї єдиної частини Чехословаччини, щодо якої Чехословаччина прийняла зобов'язання надати їй автономію і в двосторонньому українсько-чеському пакті і в міжнародному сейжерменському і у власній конституції, не дотримавши ніодного того свого зобов'язання. Про судетських німців заговорив увесь світ, хоч їх стан у Чехословаччині був найкращий із стану всіх національних меншин у світі, не кажучи вже про ті меншини у самій Чехословаччині, — про українців не впадо ані одніє слово. Бо судетські німці самі дбали за те: стояли на високому щаблі національно-політичної свідомості та культурного й економічного розвитку і мали за собою таку закордонну силу своїх державних земляків, якої не має ніодна інша меншина в Європі.

Щойно претенсії, зголошені Угорщиною та Польщею і підтримані Мусолінієм — закулізували і справу Закарпатської України. Але обидві згадані держави, які виступають в обороні своїх меншин — мадярів та поляків, домагаючися прилучити їх до материних держав за прикладом судетських німців, що відходять до III. Німеччини, одночасно заступають думку, що Закарпатська Україна повинна — відійти до Мадярщини. Таким робом направа „історичної кривди“, яку заподіяли в сейжерменському та тріанонському мировому договорі Мадярщині, малаб тепер частинно прийті коштом — українців! Наявний момент, коли Мадярщина реалізує свою давню ревізіоністичну програму, яку польська закордонна політика та польська політична публіцистика завжди явно підтримувала.

Наше становище у цій справі ми вже неоднократно з'ясовували. Закарпатська Україна була тією єдиною частиною всіх українських земель, яка ввійшла до чужонаціональної держави не через програму війни, а на підставі добровільної згоди. 19. XI. 1918 року плебісцит закарпатської еміграції в Америці рішив прилучити Закарпатську Україну до ЧСР, а виразником того рішення була заява Американсько-Руської Народної Ради у Скрантоні. Закарпатські українці у краю рішили були спершу, в урочистому акті злуки в Хусті 21. I. 1919 року, прилучити Закарпаття до України, але воєнні нещасті УГА й Армії УНР та захитане існування обох українських держав вплинуло на зміну того рішення: на згаді трьох Народних Рад, пражської, угорської та хустської, рішено 8. V. 1919 року прилучити Закарпаття до Чехословаччини і ту постанову делегати Закарпатської України Гр. Жаткович та Антін Бескид нотифікували мирній конференції у Парижі.

Від вересня 1919 року почала на Закарпатті урядувати чеська адміністрація. Урядувала так, що зверхні адміністраційно-устроєні установи, які мали вказувати на автономний характер краю, були тільки формою і фіцією, а

Польсько-мадярський кордон на Закарпатті.

Польський „Ле Піті Бле“ розглядає питання, чи є час врятувати щось з цього вогню, який починає охоплювати цілу дотеперішню Європу. На думку автора це ще можливе, але тільки тоді, бо завтра може бути вже запізно. Чехословачку треба обкрийти не тільки в ко-

ристь німців, але й у користь мира на майбутнє. Розв'язки чехословацького питання не можна обмежити тільки до території Судетів. Необхідно на Закарпатті перевести польсько-мадярську границю та змусити Чехословаччину, щоб вона зреклася совітського альянсу.

Новий уряд Чехословаччини.

Вчотир вчотир президент Чехословаччини призначив і записав новий уряд у такий склад:

- прем'єр: ген. Іван Сирови, ген. інспектор армії;
внутрішні справи: Іван Черни, краєвий президент Моравії та Шлезька,
зовнішні справи: Іван Крофта;
суд: Осип Калжус;
військові: Едмунд Шуберт, б. директор департаменту;
судові: Володимир Файнор, голова міського суду;
торговля: Іван Яначек, дир. департаменту;
культура: Андрій Каменішкі, дир. департаменту;

- публічні роботи: ген. Франц Носаль;
рільництво: Едвард Райх, дир. департаменту;
суспільна опіка: Франц Горак, дир. департаменту;
здоров'я і фізичне виховання: Станіслав Ментль, професор університету;
пошта, телеграф: Карло Дуновски, дир. департаменту;
правна уніфікація: Осип Фріц, дир. департаменту;
без теки:
Гуго Вавречка, б. міністр пропаганди;
Станіслав Буковски, голова „Сокола“;
Петро Зенкі, посадики Праги.

Чехословацьке військо здобуває Судети.

Інформаційне Бюро повідомляє з штабу чеської армії знову обсадити Судети. Коло год. 16. перші колонни чеської армії увійшли до Ке-
сін, Фалькенштадта, Граслаца, Нойде-
ла і інших місцевостей, де була кінтала чеської поліції об-
ставленою безпечно охоронні части-
ни судетської армії.

всюди панував повний лад. Вся влада була вже в німецьких руках.

Негайно до міст надіхали чеські панцирні самоходи та не остерігаючи нікого, розвинули скорострільний вогонь.

Чехи машерують на Егер. Треба рахуватися з тим, що вночі вони займуть Аш і Францесбад.

На вулицях Егеру появилася комуністична „червона сторожа“, яка намагається опанувати місто. Боротьба йде даліше, телефонічний зв'язок з Прагою перерваний.

У повіті Егер агнівав 16 німців.

якою фактично всю владу мали чехи, які почали трактувати Закарпаття, як своєрідний Сибір для своїх урядовців та як терен голосів для своїх політичних партій. Розвиток українства мусів йти поступово, а важкою боротьбою. Чехи, вірні своєму ноторіальному та глибоко закоріненому русофільству, від першого дня своєї адміністрації на Закарпатті підтримували не національним автохтонним український рух, а багатовікове „русинство“, яке народилося було зовсім іншою як викиїт попереднього мадярського режиму денационалізації, та масово насильств на Закарпатті московську політичну еміграцію, яка гандила на Закарпатті, як на частину Росії та край етнічно російський. Чеський уряд відмовився загаломувати зміну статуту „Чительської Громади“ та „Українську Учительську Громаду“ з уваги на „небагатовалінний“ прикметник „український“, який мав відразу для чехів посмак „іредентизму“, тоді, коли декларавції москвітів про „русинів“ характер краю стрічались тільки з признаннями. Увесь час чехи грали на Закарпатті гру, що П виячилися від переданої Австрії: дівале et impera, — аржучо завіруючи українською національною стихією, штучно наслідкуванню москофільством та „третім напрямком“ „тутешніх“. Чехи які славлялись ніби своїм зиском практицизму і раціоналізмом реальної вартості річей, уперто принадились фашії „подкарпаторусинства“, навіть чисто українську мову називали там не українською, лише „подкарпаторуською“. Політика Шкільного Реферату в Ужгороді а його ославленням недавнім плебісцитом, що його переводили з яким фаворизуванням російщини у школах, під натиском адміністрації та з ушомим штучками, — врешті недавнє просто ганебне інтерв'ю в „Кур'єрі Варшавським“ губернатора Грабера, нашого землячка, і „тихого народонця“ який з великими симпатіями висловився про московських емігрантів на Закарпатті і тамошню москофільство, а українських емігрантів окреслив як „іредентистів“, — це якразі докази чеської політики на Закарпатській Україні. Такої політики, яку закарпатські українці завжди поборювали.

Але одночасно ми не забували і не легковажили собі факту, що за чехословацької влади на Закарпатті українці тами дістали значно більші можливості розвитку, ніж їх мали за мадярських часів. Мадярський режим найшоршній найагірший висів у законі Апонія з 1907 року, в якому немадярські народи дістали заборону мати свої поля; це було вірне наслідування режиму Вагучих та Алухтинців у царській Росії, які під адресою українців кричали: „Не было, нет і не будет“. Безпошадна мадяризація довела на Закарпатській Україні до того, що в 1918 році не було там взагалі ані одної школи з українською мовою навчання, ані державної ані приватної (церковної). Могутній розвиток по суті українського середнього інтелігентства, подекуди фахового і народно-громадянства, стихійний український національний рух серед молоді та інтелігентства, народини і розвиток української національної преси, яку сьогодні репрезентує там ціла низка гарних українських газет і періодиків, народини українського спорту, арешті і самостійне — хоч і дуже куте з уваги на специфічну політику чеських партій, пітримування чеською адміністрацією — парламентарне представництво, — все воно кияло добачувати великі додатні сторони перебування під владою ЧСР. З боротьбою і з великими труднощами, але поступово і еволюційно зростає закарпатський український національний стан посідання в усіх сферах життя.

У такій ситуації ми тут, у теперішньому центрі асеукраїнської політичної думки, величезні заклади виразно: 1) займаючи становище реалізаційне супроти кресьського договору і всіх тих мирових договорів, в яких рішалося доля українських етнічних земель без огляди, а то й відома легітимованих українських представників, не признаємо мадлярських реалізаційних претензій щодо Закарпаття, бо те Закарпаття не мадлярське, лиш українське; 2) маючи до вибору поміж Мадлярщиною і Чехословаччиною — визнаємо Чехословаччину.

Сьогодні ситуація дещо змінилась. Мусоалін виступає домагатися пласбіситу для всіх наших малих містечок у СРСР. Коляний пласбіситу може рішити або про свою приналежність до будинок (іншої держави), або про власну незалежність. Останні вістки у Закарпатській Укразіні кажуть, що наші тамонші земляки годяться як пласбіситу та домагаються його. Не маємо ніякого сумніву щодо його нислуду, якщо тільки він буде перевезений без ніякого чужого...

стороннього натиску. Але мусимо з найбільшою рішучістю протестувати проти всяких зазіянь — прилучити українське Закарпаття до Мадяро-плати без попереднього запиту, чи тамошні українці, що творять абсолютну й величезну більшість населення краю — бажають собі такої зміни.

Польські часописи повні сьогодні покликів за спільну границю з Мадярищиною. Український народ не мішається до такої внутрішньої справи польського народу, якою є змагання до об'єднання із заволянськими поляками: їх спір з чехами на цю тему — їхня справа. Але не можемо погодитися, щоб польська вулиця у Варшаві і Львові маніфестувала за зміну кордонів на території, на якій нема ніяких поляків. Ти щодо якої першої голос мають українці? Закарпатські українці не мають своєї армії, ані своєї матірньої держави за кордоном. Але вони не є теж таким стадом баранів, що їх можна загнати з Загороди до Загороди, не питаючи їх думки та не рахуючися з їхньою волею.

Мя відпочи- за ширість п. Адольфові Бохен- ському, який — мотивуючи konieczność добуття спільну границю з Мадяриною — наводить низку аргументів і між ними такий аргумент: „Заволодіння Русю мадьярами та перекреслення такої робом автономії Руси, небезпечної для внутрішніх національних відносин Річпосполитої“ („Слово“ з 21. д. м.). Очевидно, від німкого політика ніхто ніколи не вимагає якогось любови і єдиним критерієм у політиці все ще тільки інтерес. Тому віримо, що в інтерес польської еміграції, яка залишається вірною те-

Тезиша Бордовського «імена Русі, єст тільки Польська і Московська», дежить яничини кожній саїа українства у границях Польщі і поза границями, отже й на Закарпатті. Розуміючи, що польський аргумент, що спільна польсько-мадзьська границя булаб ударом для Москвитини і а політичного і стратегічного огляду — може мати свою дьютку. Але не розуміючи, чому можна пропагувати польсько-українське порозуміння а протиросійським вістрям, прихвалити, що без античної співпраці українців з росіями розбітій Росію неактуальний і нереальний і одночасно радити злізкувати українські економічні змагання руками мадлярів, теж протимосковських союзників! Як й Адольф Боженський уявляє собі а такія ситуації нашої і становище всіх українців у світі?

Пан Адольф Бохенський є в ціл справі ка-
разником більш екстремізаційних мадярських
затія, ніж самі мадяри. Адже вже в жовтні
1918 року самі воїни, мадяри, створили в 4-х
карпатських жуп „Руську Країну“ з окремим
губернатором у Мукачеві та окремим „руським
міністерством“. Очевидно, з автономізації
„Руської Країни“ нічого не вийшло, бо не бо-
ло в мадярів доброї волі ані часу на те, чи і
воїни відчували та знали, що політика Австро-
ї Тисячоліття покінчилася банкрутством і стала а-
хронічна. Правда, історія ще нікого розуму не
навчала і стару помилку завжди люди (вчи-
ди, держави) повторюють з душком: „Ах, та
пер уладяться“. Але штука в перефразованні
воді, бажань і змагань закарпатських україн-
ців більше не владяться.

Центральний Комітет УНДО про Закарпаття.

Центральний Комітет Українського Національно-Демократичного Об'єднання, зібраний у Львові, дня 20. вересня ц. р., проголошує, що в історичній хвилю політичного самоозначування народів, які заселяють Чехословаччину, змагання закарпатських українців до здійснення права самовизначення не можуть бути

анехтовані всупереч їх волі ніякими докринами фактами.

Тому Центральний Комітет УНДО змис-
ла закарпатських українців у їх змаганнях до від-
снення повноти своїх прав на всіх українських
етнографічних землях Закарпаття, що лежать
в інтересі цілого Українського Народу.

Найдешевше М А Т Е Р І Я Л И з першорядних
заукупш найкращ бельських фабрик
у фірмі Е. М. РОТ Львів, Казимира Великого 12. Тел. 271-46

1840

Англійські взори шевіотів і самоділів у великій виборі.

140

Ревізіонізм у поході.

(Від власного кореспондента.)

Париж, 19. вересня 1938.

Ідучи вчора в Варшаву через Берлін до Парижа, ваш кореспондент не бачив у поїзді по двориці нічного німецького вояка та нічного французького вояка. Усюди пусті були вагони, бо німецькі транспортні вже були помічені. Міліонів армії стоять напроці себе над Реном. Лінія Макіно та лінія Зігфріда — ці твердині архитвори найновішої воєнної техніки — скріпили свої залози. В Парижі роздали маски та пісок по всіх каміньях. У містечкі міністри перемінялися в летуші, сидючи в неба явче якісь ангели мира в найкритичніших хвилинах повсерйозної Європи.

Учора, в неділю, у Франції в святинях усіх релігій молилися за мир. Молилися теж жиди. Але я вам не всім сказати, чи ті останні молилися за мир, чи за війну. Бо лезав, чи є тепер який жид у світлі, який не бажав би війни. Я Сіон задзвоню в Європі, то нехай з ним заваляться і цілий світ!

Тут говорять, що деякі тутешні достойники жидівського походження домагаються якнай скорішого вилучення війни. Даласі і Чамберлен учора в Лондоні погодився на відступлення країни німецьких Судетів Німеччині. Нині амбасадор Франції пропонує Бенешові проект поділу Чехословаччини.

Пять чи шість років тому посол Франції
предкалав Бенешю проєкт реставрації Габс-
бургів на австрійському престолі, бо Франція
вважала, і не зовсім слушно, що єдині Габсбурги
зможуть спинити заступ Австрії з Німеччиною.
Тоді д-р Бенеш відповів французькому посла-
дурові ось так: «Воно явишилось, ніж померло
Габсбурги». Д-р Бенеш помилявся, бо сьогодні
Чехословацкім залязати на австрійськ утратив
Судети. Колиб тільки на тім обіщалося.

Підчас дороги, чи вже тут у Парижі, ма-
ли від французів майже одні і ті самі сло-
ва. „Нам дуже важко боротися з аргументаці-
єю Гіллера, бо німецької канцлер керується такою
французької революції про самоозначення
політ. У зійшності Гіллера має рацію“

А далі Французи запитують: хто гарантує Чехословаччині відкинути карльсбадські умови Генуяйля? Тоді інтернаціоналістична націяційка держав булаб запевнена, бо Німеччина виступила таким чином і всі аргументи, які виступають німецький напад на Чехословаччину Англія і Франція гарантували політичну незалежність кордонів перед зовнішнім нападом, але згодом Англія і Франція не всім опрадідали перед громадянами потребу війни з Німеччиною і виступили, коли такі вже в кордонах чехословаччини, проти війни з Німеччиною.

Місяць тому чехи мали ще нагоду захи-
ти цілість своєї держави, але часомі втра-
тили її.

Хто радив їм все зводити до ладу, у союзі СРСР у Празі був тим темним духом. В його підбурюючі слова чехи брали кріпко, ніж у слова перестороги американської преси. Англії.

Для характеристики діяльності
подано мимоходом, що саме нині почався
різкий від комуністичним відходом від
гачний страх будівельних робітників. Фра
цуська комуністична партія пре дуже сильна
війни! Французьке міщанство занадто
а від комуністичної гри.

Французська публична опція
немедіально увагою за польського лідера
Ч С Р. Польща вступила на реалістичний
становище взаєди, зокрема в обороні
польської, німецької, мадярської та чехословенської

першій мірі польської меншини в ЧСР і Франції переконали, що між Німеччиною та Польшею приходить до шораз тіснішої співпраці, бо польська закордонна політика своїм недавнім виступом супроти Литви поклала перші основи для остаточного польсько-німецького порозуміння. Така угода є зовсім можлива. Світ ще не раз почує про литовську справу. Ревізіонізм є в поході і він об'являтиметься в різних видах у різних краях та в різних народах. Вже голоси

тривоги чути в Білгороді та в Бухаресті, бо хорвати, словінці, мадари та болгарі підносять голоси та ставлять шораз гостріші домагання. Маємо враження, що на якомусь, очевидно уявному міжнародному конкурсі чести — ми, українці, дістаємо тепер такі перші нагороди, бо ми сидимо тихенько як мишки у своїй національній дірці та думаємо, що час працює за нас та ще до того і в нашу користь.

Юрій Студинський.

В Судетах плетється кров.

Ранком 22. вересня, саме перед зустрічю провідника Німеччини Гітлера з прем'єром Великобританії Чемберленом у надренським німецьким містечку Голдсбергу, телеграми приїшли вістку, що провідник судетських німців Генцлайн вшашерував зі своїм корпусом добровольців на території Судетів. А вночі з 22. на 23. вересня польське населення Тешина рушило і собі атакою розброювати станиці чеської жандармерії та обсаджувати важніші міські укріплення. Дев'ять годин, війна почалася.

На області Судетів, біля місцевості Міттер-Рейбах, між Зайтнерс і селом Румбург, біля Вайперт та Шембергу йде правильний бій між чеськими прикордонними військами з одного боку та добровольцями Генцлайна з другого. Є вбиті і ранені. На приказ начальної команди чеських військ рушила чеська армія з великим числом панцирних самоходів на Судети, щоб викинути з них генцлайнців. Наступ чеської армії сконцентрований у першу чергу на місто Егер і далі на Аш та Франкенбад. В Егері йде завзятий бій, про вислід якого годі довідатися, бо телефонічна сполука з цих міст зрааана. Судетські німці борються завзято, свідомі того, що в потребі правлячої армії, яка пильно обсервує події і там, чекає на приказ своєї команди, перейти гранічний кордон.

Не зовсім ясно у подробицях повідомлення з тешинського Шлеска. Польська Телеграфічна Агенція каже у своїх телеграмах про „озброєні групи поляків, що вдарили на поліційні станиці“ в самім місті Тешин та про те, що „заскочені несподівано польською атакою чеські поліції сховалися в переполні у поліційних будинках“. Що далі сталося — про те ПАТ мовчить. Було б дивно, якби на тім скінчилося. Навпаки, повідомлення ПАТ-а треба — на нашу думку — так розуміти, що атака на чеську поліцію — це тільки вступ до дійсної збройної акції польського населення, яка певно в повному ході у хвилині, коли її рідки пишемо.

Не легке супроти цих кровавих подій ставовище англійського миротворця Чемберлена. Зайки Чемберлен, приїхавши до Голдсбергу (і так майже з цілоденним опізненням), розмахнувся зі своїми планами, він стане вже перед доконаними фактами. Йому доведеться в розмові з Гітлером ці факти або без застережень прийняти, або їх у цілості відкинути. Розпучлила акція чеських військ в останній хвилині ледви чи змінить бодай частинно положення у користь Чехословаччини.

А покищо в Судетах плетється кров...

Батьки і діти під прапор „Просвіти“!

Е. ДУМИН
КОПЕРНИКА • 4

— все те всуєміш з вітками зі світу мимохідь підсичувало уяву. Здавалося — війна і сюди вже сягає, чи пак — може ось-ось сягнути. Це і маневрам, що їх свідками ми були, надавало більше поваги та значіння.

2. ЗАВ'ЯЗОК, ХІД І ЗАКІНЧЕННЯ БОЄВОЇ АКЦІЇ.

Негайно після приїзду до пресової квартири зорієнтували нас в бойовій ситуації. Вона була ось-так:

Війська „червоних“ вдерлися на територію „блакитної держави“, відкинули її війська за річку Стублу, доплив відомої нам з Дубня Ікви, та повели наступ на захід. Свій натиск скермували вони до ріки Путілівки, щоб — після її переходу — добути лінію ріки Стиру.

Ділові операції почалися вночі з 14. на 15. вересня. Під заслоною ночі і агідно з дорученнями начальної команди перегрупувались обидві армії, готуючись до зустрічі. Діло в тому, що „блакитні“ рішили за всяку ціну при допомозі кінноти і панцирного поїзду опанувати натиск переможених „червоних“, покищо на передпіллі Путілівки, а потім Стиру, так довго, поки не будуть зосереджені більші частини „блакитних“ для успішного протинаступу. Ось зав'язок бойової акції, за якою могли ми вже слідкувати в дальшому її ході.

На лівинному відтинку фронту повели „червоні“ наступ при допомозі піхоти, на південному при допомозі кінноти і панцирної зброї. Не вважючи на значну перевагу військових частин, зокрема на силу панцирного кулака, „червоні“ не могли розвинути занадто швидкого темпа у наступі. Спинювала їх у тому зручна гра команди „блакитних“ військ, її маневрування при допомозі рухливої кінноти, а також жива діяльність легунських ескадр. Але й літаки „червоних“ були не менше активні. Вони докладно слідкували за порухами військ противника і бомбардували особливо становища артилерії, табори, тощо, підтримуючи з успіхом натиск піхоти, кіннотників та повітря.

Врешті воєнні ділення перенеслися на передпілля Стиру і Луцька. „Червоні“, хоч мали перевагу в людському і технічному матеріалі, зустрічали крім чинного спротиву противника, який планово відходив на лінію Стиру, також інші труднощі при переходах шляхів і рік, що було вислідом важкої праці „блакитних“ саперів.

Боротьба йшла і вночі зі змінним шастям. День 17. вересня мав велику вагу для цілої акції. „Червоним“ військам удалося передістатися до Луцька, де виявилася цікава вулична боротьба; а „блакитні“ повели зміцнений наступ при допомозі зовсім нових сил. Їх удар із півдня загрозив комунікаційним шляхам „червоних“, потрібним для засоблювання частин, що йшли на захід, та примусив „червоних“ зосередити тепер усю свою увагу на півдні, звідкіля йшла грізна небезпека оточення.

Обидві сторони вели до бою всі роди зброї і вказали максимальний спротив та боекзативність. Одна і друга сторона переживала моменти критичних ситуацій і моменти кріп. Ці останні вимагали як від команди, так і від виконавців великої напруги й амбіції. Використовували всі засоби, щоб противника заскочити і счинити захопот.

Врешті доля „червоних“ була припечатана і їх війська змушені були до відвороту.

Очевидно — усю ту бойову акцію могли ми бачити тільки у фрагментах. Через те зморіть подій не все нам була ясно. Та саме ці фрагменти, про які пишемо далі, дали пресовим репортерам спробою спробою заглянути в тайни воєнного ведення воєнної акції.

В. Несторович.

В трикутнику Дубно -- Луцьк -- Рівне.

Репортаж із волинських міждивізійних маневрів.

1. У ПРЕСОВІЙ КВАТИРІ.

„Діло“ дістало запрошення Міністерства військових справ у Варшаві вислати пресового співроздавача на цьогорічні маневри на Волині. Редакції йшло на мене. І так я поїхав до Луцька, щоб належати кілька днів до дуже цікавої і рухливої групи людей, яка носила назву „пресова квартира“, переїздила „фронт“ двох армій — „блакитної“ і „червоної“ — здовж і впоперек, та пильно приглядалась імпровізованим спрагтам війни.

Пресову квартиру складало 14 журналістів і двох фото-репортерів. Усі з Варшави. Я один зі Львова. Нестолучна преса (в тому ж і зі Львова) була на значно менших маневрах у ЧСР (завари в районі Рашева), які — як відомо — недавно покінчилились. Цей поділ мав свої добрі наслідки: наша пресова квартира легко переїжджала з одного місця на друге в містіх дискусійних шевролетках та не зустрічала ніяких труднощів в інформації, що їх зустрічає звичайно занадто багаточисленне тіло.

Наша обсерваційна праця в терені починалась у ранній ранок. Ще мряка клубилась над степами, зораним чорноземом і зеленими лісовими Дубенщинами, коли наші авто стріли галас між двома рядами придорожніх дерев, обабічх залом, немов у сорочинках. Їх шлях у напрямі Рівного чи Луцька мінгали між селами та хуторами, а то й на півдні чи лісіх до лісових масивів. Командант пресової квартири підполю. Командант його тричленна військова асиста мав заступника: шораз-то доводити найважливіші моменти з „воєнних операцій“, щоб повідомити людей з преси, людей — як відомо — „небезпечної“ і „небезпечної“ у своїй жадобі емоцій. Це було не тільки дуже трудно в першому ряду, коли ворожі армії доводило себе нашувувати на територію стежками. Також і пізніше не завжди було відгадати, на якому саме відтинку фронту йде справжнє війське, для пильних репортерів було законспіровані, як на справжній війні, величезні зарплати в землі, кіннотників, панцирників і табори сховані в невеличких лі-

сах, що їх так багато в цьому терені, або по садках сіл та хуторів, гармати під розтягнутими сітками, прикриті травою так, що не відрізнялись від горбів чи кончиків конюшини.

Та крім опіки свого команданта, який звичайно дуже вмів і дотепно виходив з усіх трудних ситуацій, мала пресова квартира ще одного опікуна: був це майор з начальної команди маневрів. Він усе вмів віднайти нас у терені. І коли зявилось його авто, ми знали, що довідаємось багато про положення на „фронті“ й опинимося швидко віч-на-віч з цікавими бойовими фрагментами.

А з цих фрагментів складалася цілість, не тільки на фронті, але й у репортажах, де „цементом“ була більше чи менше буйна уява журналіста. Шоденно під вечір час травлення обіду (звичайно спізненого) був дуже діловитий: більшість репортерської братії „на гаряче“ довела свої враження і у варшавську пресу йшли довгі заїдомлення під сензаційними наголовками немов зі справжньої війни.

Головний постій „пресової квартири“ був у Дубні, в містечку, що виглядом не вважалося на зосереджену в ньому торговлю хмелем, цим замітним продуктом волинської землі, доволі нецікаве й занедбане. Слідів приналежності до української етнографічної території у самому місті поза двома православними святинями й одною уявною — монастирською церквою — не було. Українська мова губилась серед мови польської і жидівського жаргону. Подекуди, хоч і рідко, чути ще мову московську, як відгомін колишньої російської державної приналежності Дубня.

Спізанені вісти зі світу примушували „пресову квартиру“ користуватись, коли і де можна було, радіємих авіаційми, що заступали безпосередній редакційні вісти, до яких усі привикли, заки ще вони появлялись друком. А вісти ці — при гостро напруженій ситуації в Європі — хвилювали і давали широку тему для товариських баданок, нерідко пристрасних і гарячих. Часті появи військових частин на вулицях міста, скрипіт коліс військових таборів та факт, що ось при столах сидять „пресова квартира“, що ми входимо до неї як співроздавачі „воєнної акції“

**Нововідкритий магазин
мужеської конфекції
Зигмунта Мазуркевича
у Львові, вул. Гетманська 12 (біля Ринку)**

порукає найновіші моделі як:
убрання, пунпи, студентські однострої
і плащі, рафани, нагертні, палати, фут-
ра у величезній виборі готові і до мри
в першорядних безліччях матеріалів, по-
дуже приступних цінах. У нас і в нас
інтересі просимо оглянути витаву.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКИХ ПАРТІЙ.

„Фронт Національної Вдності“ і вибори.

Провідник „Фронту Національної Єдності“ Дмитро Палій відправив фронтівців Сокальської Общини промову, в якій закликає становити до теперішніх виборів до союму і сепату.

„Тепер сойм розказаний — говорив Д. Палій — і розписані нові вибори. Одна польська газета вже написала, що ФНЕ стає до бою з УНДО за мандати. Тому мушу вам висвітлити наше становище: ФНЕ до виборів кандидатів не виставляє. Виборча організація є така, що послом можна стати тільки з ласки. А ми ніякої ласки ніколи не просили і просити не будемо.

„Але це не значить, що нас, товариші фронтівців, вибори зовсім не обходять. Є одна функція, яку всі українці виконувати повинні. Це перевірити, чи кожний українець, який має на те право, вписаний на виборчу листу. Це наше право, а кожне навіть найменше право треба боронити. Без огляду на те, що ви зробите зі своїм голосом, ви мусите допильовувати, щоби всі були вписані на листи, а в випадку неписання рекламуєте своє право.“

При тому п. Палій закликає, що ФНЕ візьме участь у самоуправних виборах, стверджуючи, що ці вибори „для нас вже не байдужі. У тих виборах ми вже зацікавлені, бо тут йде про те, хто і як господаритиме по наших селах і містах нашим майном“. „Ми мусимо — говорив у цей сприві п. Палій — вложити якнайбільше енергії, щоби з самоврядних виборів вийшли чесні українці керівниками громад і волостей... За влада в громадах треба боротися і наша організація буде боротися.“

Вісучі рахунки,
багатіска розплати (чекі й парелями),
вклади (вечайні, вісучіска, а виста в залоті),
дрібна ощадність,
зкуповування цінах паперів

ПРОМ-БАНК

Львів, Гродзінських 1. І. п.
Тел. 292-15 і 200-15.

Інкасо, доміцлі, есконт венселі,
Інкасо рат післяплат,
Оборотний кредит,
Організування промисл підприємств

З ЖИТТЯ „Дружини Княгині Ольги“.

Разом із закінченням літніх ферій та початком осіннього сезону оквицалася праця нової жіночої організації, „Дружини Княгині Ольги“. В повітових осередках творяться повітові Дружини, по селах — місцеві. Не залишилася позаду краї і Львів, що як столиця Галичини та осідок управних органів Д. К. О. повинен мати амбіцію стати зразком для жіноцтва інших місцевостей.

Інаугураційні збори львівських членів Д. К. О. відбулися 16. п. м. Обширна домівка організації (при вул. Свистульській 46) не могла помістити тих львівських громадинок, що згуртувалися в ряди Д. К. О., прийшла вислухати відомостей і рефератів свого проводу. Без перебільшення можна сказати, що зійшлася еліта львівського жіноцтва; побіч громадинок, що від своїх літ беруть активну участь у жіночому русі, бачили ми на сходинах теж і такі жінки, що досі не були членами жіночої організації.

Реферували члени Президії Д. К. О. пп. Константина Малицька і Мілена Рудницька. Перша презентувала, п. Малицька, заслухала ті обставини, серед яких дозріла думка жіночої політичної організації, переклала докладно історію її творення та подавала відомості з дотеперішньої праці централі. З цього відомості привели до відома про прихильне становище цілої національної преси до Д. К. О., про ширший відгомін, який мала організація викликала серед європейської (закордонної еміграції та на інших українських землях, про захоплення, з яких її привітали жіноцтво в краї, окрема згадка. Деякі листи свідчать, що їх прочитала п. Малицька, викликав припадок зворушення слухачок. Презентація подала теж до відома, як розвивається організація в краї, в котрих місцевостях від-

булися вже установчі збори повітових та місцевих Дружин і в котрих місцевостях такі збори заплановані на найближчий час.

Другий реферат, п. Рудницької, мав характер програмний. Заслухавши ріжницю, яка існує між політичною організацією і статутним товариством зі становити обов'язуючих у Польщі законів, презентувка вказала на ті великі можливості, що їх відкриває перед українським жіноцтвом власна жіноча політична організація; бо крім праці над підвищенням освітнього, господарського і гігієнічного стану членів можна в ній теж вести боротьбу за права українського народу. Проголошавши основні тези Ідеології Д. К. О., п. Рудницька представила погляд її Президії на напрямки української політики в Польщі. Зокрема референтка обговорювала справу національної консолідації, становить до концепції т. зв. імпіризації, до питання „всееукраїнство чи територіальний патріотизм“ та правдивість таких чи інших міжнародних орієнтацій у зв'язку із подіями у світі. З актуальних справ п. Рудницька порушила м. і справу виборів до союму, пригадавши, що виборчі органи з 1935 р. позбавили українське населення змоги аголосувати „самостійно виборчі кандидатури“ (Головна Рада Д. К. О. займе становище до виборів у найближчих днях).

Присутні вислухали обох рефератів з великим зацікавленням і дискували презентівкам горічними оплесками. На сходинах паузувала шпра і радісна атмосфера, присутні знайомилися до собою та обмінювалися думками. З задоволенням прийняли теж до відома, що членські сходина відбудуватимуться кожного тижня з гуртами на політичні, економічні і літературні теми.

Що писло „Діло“ 50 років тому.

Віснорик, 25 (13) вересня 1888.

„МИ, ПОСЛИ, ОБОВ'ЯЗАНІ БОРОНИТИ РУСЬКИХ СПРАВ“.

У відомі в справі всенародного віча в Березині українські союмої послі писали:

„Ми, підписані послі русини, вибрані свободними волею сільських і маломіських громад, обов'язані перед усіми боронити справ руських і громадських. А обов'язані ми тим більше, що останнє всенародне віча у Львові з червня 1883 року признало нас єдиними заступниками руського народу і закликало нас, що ми потреби й інтереси руського народу всіх сторін і повітів Галичини заступати.“

СПРАВА СОБОРУ.

„Руські владки січничі вилі свої наради в справах провінціального собору. Пресо, епископ Йован зійшли учора до Перемишля, в Пресо, епископ Йован мав вийти сьогодні до Станіславова. Відомі наради впадуть імовірно незадовго до приїзду відома.“

Досі Дружина Княгині Ольги налічує у Львові 200 членів. Коли взяти під увагу, що місцева Дружина в селі в Ганч м. Львова має вже 148 членів, то це зіставлення не свідчить дуже корисно про Львів. Але кожного дня приступають у ряди Д. К. О. у Львові нові громадинок і можна надіятися, що львівське жіноцтво не дасться засоромити жіноцтвом малих міст і сіл.

Пам'ятник Коцюбинського в Чернігові.

В Чернігові відбудеться незабаром відкриття пам'ятника письменника Михайла Коцюбинського. Виконав його акад. Гінсбург, що перебував колись разом із Коцюбинським на острові Капрі в Максима Горького.

ВИСТАВА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В МОСКВІ.

У червоній столиці відкрито виставу українського сучасного мистецтва. Вона користується великою популярністю москвичів. На дніх відїжджає до Москви з Києва, Харкова й Одеси численна група українських маялів, скульпторів і граверів, які візьмуть участь у диспуті про мистецтво з приводу вище згаданої вистави.

КИТАЙ ПЛАТИТЬ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ СВОЮ ТЕРИТОРІЮ.

З Токіо наспіла вістка, що Китай відступає Англії повну частину території між Бірмою і Фукі Анем. За те Англія зобов'язалася: 1) обслуговувати постачання воєнного матеріалу до Китаю через границю між Бірмою та Юаном; 2) побудувати шляхи і залізничні майдани у провінції Юнан та 3) не поборювати протиположної армії в Бірмі та в Індії.

РУМУНСЬКЕ ДУХОВЕНСТВО БУДЕ СЛУЖИТИ У ВІЙСЬКУ?

Румунське міністерство нар. оборони за дивинуло проект обов'язкової військової служби для православних священників та діаконів, які не приділені до парохій. Синод рум. церкви вирішить небавом ту справу.

Го шипоному світі.

Болгарський король Борис приїхав до Берліна, мабуть щоб побачитися зі своїм батьком. Британський король прийняв на заміну в прем'єра лорда Бодуїна.

Мадярьський прем'єр Імреді після поверну з Німеччини поінформував про хіа наради генерала Гортія та провідників партії.

ЖИДІВСЬКА МІЛІЦІЯ.

Палестинська армія прийняла 600 нових жидівських міліціонерів. Тепер є їх разом 7,800 з того 4,800 озброєних у кріс.

138 ЖЕРТВ ПАЛЕСТИНСЬКОГО ТЕРОРУ У 2-ОХ ТИЖНЯХ.

У перших двох тижнях цього місяця в Палестині згинуло 138 осіб (88 арабів, 35 жидів, 15 євреїв), ранено 104 особи (49 арабів, 42 жидів, 13 євреїв).

Чи знаєте Ви, кіляко в неписьменних і дошій громад? Чи Ви особисто причетні до того, щоб вони стали письменні та освічені? В допомогу стане Вам книжечка-буквар і н. В книжечці „ДО СОЦІАЛ“, що й вийшла „Простої і шкільної“ 30 сот, за примірник. Прийдіть собі і ж-стів! УЧІТЬ НЕПИСЬМЕННИХ!

**При зміні адреси просимо,
подавати й стару адресу.**

Сторінка без політики.

Автоматична повітряна торпеда.

НОВА ЖАХЛИВА ЗБРОЯ.

Патент ч. 654.113.

Відома німецька фірма „Альгемайне Електріцитетс Гезельшафт“ дістала недавно від німецького патентного уряду патент на ч. 654.113. Завдання винаходу таке: прилад, який виконує напрям, що в ньому лежить бажаний предмет. Прилад дозволяє теж устійливі відклади, яка відлітає предмет від гаядача навіть на випадок зриву.

Патентні призначення завжди подають у такій туманній мові, одначе в цій випадку фірма новітнім скриває призначення винаходу. Бо патент ч. 654.113 торкається

нової, жахливої воєнної зброї, яку німецькі техніки збудували при допомозі вивідів та процесів добре відомих фізикам усіх держав.

Щоб вивідити значіння нового винаходу треба почати вивчення „від кінця“.

ГУТНІ ПЕЧІ.

Печі до топлення сировини великих металургічних фабрик творять для летунів ворожих армій незвичайно призначену цілі. Зруйнувати гутні печі, значить припинити працю цілої фабрики, зменшити кількість продукції зброї, гармат і стрілен та спаралізувати боєздатність противника.

Та дібратись до такої печі дуже важко. Печі творять свого роду трубу - конин високий на 28—30 м. і з проміром на 10 м. Така труба наповнена плавким металом, який важить коло 1000 тон. Якщо в таку трубу попала летунська бомба ваги 500 кг., той вулкан вибухнувши зі страшенною силою та розкинувши її доволі високим явищу. Та як поцілити летунової зброї в точку, яка має всього 10 м. проміру? Щоб пройти через охоронний вогонь ворожих противітунських батарей, літак мусить держатися на доволі великій висоті. А з такої висоти не лиш важко поцілити в отвір печі, але

Найбільші жеруни на світі.

Найбільшими жерунами на світі є безсумнівно ескімоси. Як відомо, оджорство це один із семи головних гріхів. Дайте призначити жерунам місце в пеклі, одначе ескімоси мають таку оправдання на своє жеруство — холода. На рішучий мікро стільки не вість, що проковтуть ескімоси під бігуном.

Сотник Лайон, який провів серед ескімосів кілька літ, описує таку картину:

— Мій господар вже уже стільки, що став наче який та що хвилює засидів. Його лице почервоніло, уста він мав увесь час відчинені. Біля нього сиділа його жінка Ариула, яка догледала свого чоловіка й пальцями випхала

годі її побачити. Спроби підчас війни 1914 р. були найкращим цього доказом.

ІНФРА-ЧЕРВОНІ ПРОМЕНІ.

Німецькі військові техніки додумалися до такого: Розпалена металева ріднина, яка випускає пів, випускає у величезній кількості інфра - червоні промені, невидні для ока. По інфра - червоні промені, невидні для ока, найбільшими й найсильнішими джерелами на землі. Інфра - червоні промені, як і інше світло, впливають на т. зв. фотоелектричну клітку, значить на невеликий апарат, який перетворює світлову енергію на електричну. Користуючись цим явищем „Альгемайне Електріцитетс Гезельшафт“ побудувало повітряну торпеду, яка під впливом притягальної сили джерела інфра - червоних променів сама оскеровується на пів та влітає в неї.

СТРІЛЬНО, ЯКЕ САМО ЗНАХОДИТЬ СВОЮ ЦІЛЬ.

Нова повітряна торпеда, що її сконструювали літаки, має спеціальний прилад, який дає їй змогу держатися в повітрі. Вона має теж величезний двигун, який уводять її в рух. Залишена сама собі, така торпеда по мандрі в повітрі впаде би на землю в жоденбудь місце. Одначе в околицях гутних печей вона працює зовсім інакше: інфра - червоні промені впливають на прилад, який регулює напрям торпеди.

самі ведуть її просто до печі. Лет торпеди триває так довго, доки вона не зіткнеться з печезо та не розірве її.

Летунові вистане наблизитися на 10 км. до фабричного комуну і скинути торпеду. Після цього летун може завернути з літаком до своєї бази. Бомба сама знайде свою цілі. Справді жахлива зброя, якщо вірити закордонним часописам, що така торпеда існує.

тому до рота величезні кусні напівсирого мяса. Муж негідно їх жував і як лиш у роті зробилося трохи місця, Ариула всукала туди кусини сала. Ескімос не рухався, не відкривав очей і лиш час до часу глухо постогивав в адомі. Сало, що він усяв його зісти, текло по його лицю, стікало по шиї за ковир, одначе він далі ковтав, поки не завалився важко у безпам'яті.

Правда, це був бенкет з нагоди якогось свята. Але і звичайний легкий сніданок не багато різниться від бенкету.

Справді добрий апетит!

ДВА ПОХОРОНИ ОДНОГО НЕБІЖЧИКА.

Коломийчани свою сензацію. Недовго помер унаслідок нещасливого випадку в рентгенологічній кабінеті одного з коломиєцьких лікарів студент університету в П'ялі на прізвище Рай. Тому, що всі в Коломиї знавали його жидом, поховали його на околиці. Та якийсь анонімний автор написав до жидівської громади листа, в якому повідомив, що небіжчик не був жидом, лиш протестантом. Жидівська громада звернулася в цій справі до університету в П'ялі зі запитом. Відповідь поширювала анонім. Тому небавом відбудеться екзумація тіла небіжчика та його поховання удріте на християнським цвинтарі.

300-ЛІТТЯ ФІНЛЯНДСЬКОЇ ПОЧТИ.

Цього року святкує фінляндська почта 300-ліття свого існування. Цей ювілей святкують Фінляндія великими парадами й уже тепер приїжджає туди чимало туристів.

З нагоди 300-ліття фінляндське міністерство почти видало окрему поштову марку.

ФРИЗІЕРСЬКИЙ КОНГРЕС У КЕЛЬНІ.

Кельн завжди славиться найкращими фризерами, які перевищують не лиш стрижіння інших німецьких міст, але й інших держав. Кельн цим дуже гордиться й тамошня преса залюбки підтримує, що вже в ранніх середньовіччя місто мало таку саму славу, як і сьогодні. Кажуть, що фризійська техніка й тісна Кельну перевищила вже тоді багато міст. Тепер відбувається в Кельні, у днях від 2—9 жовтня всесвітній конгрес фризійців. На цьому конгресі обговорять історію фризійства та історію моди. Ілюструючи всі реферати моделями.

Студентські однострої і плащі

у великій виборі на складі

у ШАПІРІ вул. личаківська 1.

ЗАСЛІПЛЕНИЙ УКУШЕННЯМ МУХИ.

В одному селі коло Оломуши трапилася така нещаслива подія: Одного зі селян, який працював у полі, укусила муха в лице. Ід була така сильна, що в кілька секунд піаніше лице селянина напухло до тієї міри, що він не міг нічого бачити. Домів мусили його вже відвести. Коли по годині прибув лікар, ствердив уже сильну гарту, тому теж селянина мусили негайно відвезти до лікарні. Хорий сильно схвилювався тим, що нічого не бачить, бо пухлина не дає йому творити очей, і гадає, що страля зір. Лікарі побоюються, щоб він із тієї причини не попав у божів'їлля.

ВЕСЕЛЕ.

КУПЕЦЬКА РЕКЛЯМА.

Розмова відбувається в Нью Йорку на сорок шестім, або шістьдесять четвертім поверсі хмародеру.

Варопаець чваниться:

— У нас безпеченіа справа на чадна знамениті. Недовго помер один наш багатий клієнт. По двох годинах удова по йому дістала вже безпеченеву суму.

Американець легковажно усміхається:

— За дві години! Жах! Бачите цей дім? Вчора містер Сміт, який живе на самій горі рішав покінчити самогубством і кинувся з вікна. Коли він перелітав мимо нашого бюро, наш клієнт подав уже йому чек.

ДОБРЕ ОПАЛЕНЕ ПЛО.

— Алев Івасю, як же воно виглядає? Твоє мати аставляла тобі до синів штани червоні латки.

— Алев ні, це зовсім не є латки, паж є сині.

НА СЛУЖБІ.

— Крім цього ставлю умовину, щоб мій зарпечний міг мене кожної неділі відвідувати. Згода?

— Хтож це такий наш наречений?

— Я ще цього не знаю, бо я тут чужа.

ДОБРИЙ БАТЬКО.

— Подумай, Петре, наше мале зробило вже сьогодні перші кроки.

— Знаменито. Пішли в такім разі дітка на долину, щоб приніс мені пляшку вина.

Лінія Мажіно старовинних римлян.

Французький археолог проф. Жіаєн Гей подав недавно в академії звіт про вислід розкопки, що він їх перевів із співробітниками в північній Африці в околицях Біжори. Ці розкопки дали йому змогу відкрити кілька кілометрів від римських укріплень міста цікаву лінію укріплень, що її проф. Гей називає „найстарішою у світі лінією Мажіно“. Ця лінія — це серія веж і блоків залучених зі собою окопами та земляними валами. Ціла римська „лінія Мажіно“ тягнеться на віддалі 7 км.

Цікаві пояснення дає французький археолог при цьому. Напр. верблюда зовсім не

знали в Африці до II ст., коли його туди з Азії завезли римляни. Спершу „жороблами пустині“ користувалися лиш римські легіони, які мали завдання тому перевезу над туземними племенами. Згодом верблюда почали поводитися в кочівничих племенах, що заселяють північну Африку.

Ця обставина створила небезпеку для римських окупантів, які мусили шукати засоби проти наступів окремих племен на римські твердині. „Лінія Мажіно“ в околицях Біжори — це одно з укріплень, що мало стати перешкодою для кочовиків.

Телевізійні апарати.

В Німеччині демонстрували цього року вперше на велику скалю телевізійні апарати на великій районній виставі. В однім із великих виставочних галей демонстрували телевізійні апарати. Картини, що їх приймали цією покищо ще небудованою дорогою, можна було оглядати на величезнім екрані в розмірах 30×36 м. У менших залах демонстрували радіотелепередачі на дещо менших телевізійних апаратах. Учасники вистави ствердили одностайно вишність теле-

візійної передачі на малих апаратах, на яких образи виходили гостріші та природніші, як на великих екрані.

На тій виставі вже п'ять поважних радіофонічних фірм виставляло свої телевізійні апарати. Міністр пропаганди Гебелс заявив, що власники телевізійних апаратів мусять їх агодувати до 1 жовтня ц. р. Абоненти радіофонічних апаратів не будуть обов'язувати оплати від телевізійних апаратів.

Присилайте передплату.

Бої на чесько-німецькому пограниччі.

Як подає Німецьке Інформаційне Бюро, ко-
до митного уряду в судетському селі

Лібенав

Дійшло до битви між чеським військом та су-
детськими німцями. 20 осіб ранено, по обох
боках є вбиті.

Ко.о Зайденбергу

Чеська міліція перейшла кордон і на німецькій
території обстрілювала групу судетських нім-
ців, які втікали на німецьку територію. Підчас
перестрілки 17 осіб ранено.

Недалеко Берндорфу

чеська комуністична міліція обстрілювала ні-
мецький митний уряд і втікачів, опісля німецька
прикордонна сторожа обстрілювала чеські
становища і ранила скорострілами кількох
чехів.

З Румбургу

після перестрілки прогнано чеське військо.

Коло Вайпаршу

чехи кинули гранату на німецький похід, що
йшов до Беренштайну. Дійшло до перестрілки;
з обох боків є вбиті й ранені.

Мадярщина наслідує Польщу.

ВИДВИГАЮЧИ ДОМАГАННЯ ДО МАДЯРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Мадярський уряд звернувся до італійсько-
ї, німецької та польської, прохаючи і
підтримки на випадок розв'язки національного
питання у Чехословаччині.

Мадярські посланці у Лондоні та Парижі ви-
ставляли перед тамтешніми урядами надію, що
мадлярська меншина має такі самі права як ін-
ші. Ноту подібного змісту доручив мадляр-
ській посол у Празі.

СЛОВАЧЧИНА — НЕЗАЛЕЖНОЮ ДЕРЖА-
ВОЮ?

Як подають з Берліна, у Годесбергу обго-
ворювали в четвер не лиш питання Судетів, але
і справу територіальних домагань Мадярщини
в Польщі. Є плани утворити зі Словаччини
власну державу, лиш легко зв'язану з ЧСР.

„ВИПАДОВА БАЗА БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ РЕ-
ВОЛЮЦІЇ МУСИТЬ ЗНИКНУТИ З ГЕОГРА-
ФІЧНОЇ КАРТИ.“

Обговорюючи чехословацьку справу, „Фель-
кшнер Беобахтер“ стверджує, що повага хвил-
ни наказує протиставитися замахові на мир в
Європі. Державний твір, що мав бути випадовою
базою большевицької революції в середо-
вній Європі, мусить зникнути в найближчому
часі з європейської карти. На пограниччі Кар-
пат елемент порядку й відбудови мусить утво-
рити мур проти большевицької інвазії.

При тій нагоді „Фелькшнер Беобахтер“ по-
відомляє, що до Праги приїхали большевицькі
смісари

берг“ себто „Божа гора“, інші обстоюють, що
Годесберг називався в X-ому віці Гуденсбер-
гом (горою Вотана). Годесберг, невеличке міс-
течко. Воно лежить на лівому березі Рени, 7 км.
від міста Бонн. Годесберг вважають найкращим
містечком ренської області, яка є найкращою о-
колицею Німеччини. У Годесбергу є лікувальні
джерела — залізні, йодові й хлорові; вони сла-
вились ще в давнину. Вже старинні римляни лі-
кували там катаральні і рахітичні недуги та не-
докровність. Найстарший будинок у Годесбергу
це башта з XI століття, що встоялася перед на-
їздом баварців у 1593 р. З тієї башти чудова па-
норама на Рен і долину, окружену „Семи гора-
ми“.

В РИМІ РАДЯТЬ.

Італійський міністр закорд. справ Чіано приї-
няв на авдієнці по черзі німецького посла
фон Макензена, посла Мадярщини гр. Вілліні і
амбасадора Великої Британії лорда Перта та
обговорив з ними питання, зв'язані з чехосла-
вацькою проблемою.

ВІДЛОЖИЛИ РОЗМОВУ ЧЕМБЕРЛЕНА
З ГІТЛЕРОМ.

Агенція Райтера повідомляє з Годесбергу:
Бритійська делегація офіційно проголосила, що
Чемберлен передав канцлерові Гітлерові письмо.
Розмови між обома державними мужами, що
мала відбутися у п'ятницю рано, відложили.

З тієї заяви британської делегації виходить,
що канцлер Гітлер мав відповісти на лист пре-
м'єра Чемберлена.

Вістка про відкладення розмов викликала
сензацію серед журналістів. Коментують її як
познаку, що може виявилася нова ситуація.

ПРОТИ УРЯДУ ГЕН. СІРОВОГО.

Одна американська радіостанція подала віст-
ку, буцімто Англія і Франція намагалися не до-
пустити до створення чехословацького кабінету
з ген. Сировим, як прем'єром, виходячи зі ста-
новища, що такий кабінет може бути причиною
гострішої постанови канцлера Гітлера.

ШЕФ АКЦІЇ КОМІНТЕРНУ В ЧЕХОСЛОВАЧ-
ЧИНІ.

Німецьке Інформаційне Бюро повідомляє,
що шефом акції Комінтерну в Чехословаччині
іменували члена московського Комінтерну Боль-
кова, який в середу прибув спеціальним літаком
до Праги.

Ділом ушануйте пам'ять тих, що своїм зу-
спалом та терпінням поставили нас у рад новій.

Англіїці втікають з Праги

ЗА РАДОЮ БРИТІЙСЬКОГО ПОСОЛЬСТВА.

Бритійське посольство порадило британ-
ських громадян негайно залишити Прагу.

Окремий літак забрав до Лондону 12-ох
чехів, урядових британського посольства.
Відряду відїхали поїздом.

БЕЗПЕКА КОМУНІСТИЧНИХ ЗАВОРУ-
ШЕНЬ.

Прагська влада безпеки довідалася, що ко-
муністи готуються до збройного висту-
пу. Вони обсадили важливі будинки.

План війська на вулицях викликає ще
більш горючий настрій.

НЕКРОЛОГІ.

Прагська преса принесла вістку про димі-
сію Голка з першої сторінки у чорних обвід-
ках у формі некрологів.

Бі пресмі дансинг та деякі каварні зам-
кнули.

ПЕСИМІЗМ ІДЕНА.

В четвер ввечері виступив 6-й міністр за-
корд. справ Англії Іден промовою до радіо, в якій
він сказав: „Для англійців чи американців не мо-
же бути бездуже насильства великодержав у відно-
шенні до малих держав. Таким коштом годі за-
воювати мир. Коли навіть зуміємо оминати тепер
поширену війну, будемо примушені стати на пе-
решню війни, бо теперішня ситуація збільшить
імперіалістичні апетити, як тільки сила перемо-
жи. Не оманюймо себе, кожна нова криза
приведе нас шораз то ближче до війни!“

МАДЯРИ ВИЗНАЄ НОВИЙ ЧЕСЬКИЙ УРЯД?

У політичних колах Берліна говорять, що
Мадярщина не визнає нового чеського уряду та
не вступила в переговори з ним.

Мадярська преса веде далі намітку проти
чеського уряду, щоб він уступив.

ЗА ПІЗНО...

Висхідні поїзти, кола стверджують, що чесь-
кий уряд прийняв за планом, поради Лондону й
Парижа, не визнає нового чеського уряду та
не вступила в переговори з ним. Не йде тепер про саму
судетську справу, але також про зворот Польщі
до неї та про мадлярські ревіндикації. Німеч-
чина виступає проти уряду в серці Європи держа-
ви, що виступають проти комуністичних планів.

ПЕРЕД НАРАДАМИ БРИТІЙСЬКИХ ТА ФРАН-
ЦУСЬКИХ СОЦІАЛІСТІВ.

З депутатського майдану в Гестені вилетіла до
Парижа делегація партії праці та професійних
спілок на нараду в чеській справі.

ГОДЕСБЕРГ — ПЕРЛА НАДРЕНІ.

Містечко Годесберг, де рішається доля Че-
хословаччини, вже записане в історії. В 1933 р.
стрінувся там Гітлер з Папеном і тоді зродилася
там ідея вибору Гітлера канцлером, а Папена —
заступником канцлера. З Годесбергу 30. червня
1934 р. відлетів Гітлер до Нирнбергу розправити-
ся з Ремом.

Походження назви Годесбергу неяснене.
Одні твердять, що вона походить від „Готес-
берга“.

З польської преси.

Над Європою висить турбота за майбутнє.

„БОЄВИЙ ДУХ“ ГРОМАДЯН СПИНЮЄ ПЕ-
РЕД ВІЙНОЮ.

Коли вже всі союзники і ті, на чий допо-
могу Чехословаччина рахувалася, покидали її —
залишився ще один вірний союзник: СССР. До
останньої хвилини большевики зважали свою
готовність взяти Чехословаччину в оборону, аж
ось і вони відмовились від якоїнебудь допомо-
ги своїм чеським союзникам, бо — кажуть на
своє виправдання — Румунія не дозволила на
перемарш їх військ через свою територію. Ко-
лишній кореспондент „Газети Польської“ в Мос-
кві, Отмар має на цей крок большевників трохи
інший погляд („Газета Польська“ ч. 260):

„Скажіть при цьому звернути увагу, що най-
ширші маси совітських громадян зовсім
навіпаки ніж населення всіх інших євро-
пейських держав з Німеччиною виключно
нічого більше не прагнуть, як війни, оче-
видно по думці української приповідки:
„Гірше та інше“. Населення совітського
Союзу просто зматіє до якоїнебудь зміни
своєї долі і той „боєвий дух“ совітських
громадян є в теперішній хвилині чи не

найважливішою гальмою, що затримує „вож-
дів“ СССР від війни“.

Та без уваги на те, з яких причин Совіти
покинули в останній хвилині свого союзника
— Чехословаччину, їх крок свідчить нагально
про вартість міждержавних союзів.

НЕ МАЮТЬ СИЛИ СТРИМАТИ НІМЕЧЧИНУ.

Те саме сталося-ж з іншими союзниками
Чехословаччини: Англією та Францією, які
теж не відіграли ролі оборонця своєї союзни-
ці, випадаючи, як колішні противники Німеч-
чини у світовій війні і потім головні автори
версальського мирного договору, дивну уступ-
чивість перед переможеною колись Німеччи-
ною. „Говори Варшавські“ (ч. 260) пише в цій
справі:

„Ота основна зміна відношення Франції
й Англії до Чехословаччини, що її п'яну-
ють гарячі чеські елементи як зраду, це
революційне явище в житті Європи. Воно
безсмірно проречисте. Воно означає пере-
дчас, що англійці і головні французі
вибігаються рішального голосу в середо-

шість Європи, що признають перший голос у тих справах Німеччини. Визно не почуваються під теперішню пору на силах стримати Німеччину в її змаганні перебудувати середню Європу на спосіб, що відповідає бажанням та інтересам Німеччини".

Цієї справи торкається і краківський „І. К. П." (ч. 263 з 23-го вересня ц. р.), намагаючись подати причину такого стану:

„В інтересі Франції у справі середньої Європи відрив від цієї Європи XIV-го, в революційну допомогу Франції вірили всі народи від часу французької революції, від часу наполеонівських воєн. Ця ота моральна спадщина Франції провалилася не лише в Празі, але й у цілій середній Європі, провалилася в Београді, провалилася у Варшаві. Сталося це власне у хвилину, коли у Франції були уряди „дошового фронту“.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ АРГУМЕНТ.

Обговорюючи ті самі закордонні полії у статті п. н. „Кришаться фундаменти“ зв'язаний „Век Новий“ з 24-го вересня ц. р. пише:

Над Європою висить смуга і турбота за майбутнє. Нові засади, що сьогодні триумфують, не є щасливою ворожбою як для зобра, як для співпраці і братерства народів, які для ідеалів свободи. Аргумент, що переміг у Берхтсгадені, двосічний. Він перекреслює довгу лінію розвитку міжнародного права і закликає і завертає її до часу, коли не було нічого надзвичайного і загально обов'язкового поза диктатом того, що диспонував силою. Це нове право. Не рахуватися з ним було б самогубством. Але це чейже не може нікого примусити, щоб цьому новому праву давав внутрішню, моральну апробату як теж, щоб сумнівався, що і ця ера пройме.

НОВИНКИ.

— Контакт зі світом удержите, коли будете слухати радієвих передач із радіо-приймачів найстаршої української фабрики батарейних радіоприймачів Екомп, Львів, ул. Синьуська 29, тел. 203-30. 1639 -2

— Фарби, акрири, покости, предмети домашнього вжитку, косметичку поручає ф. м. Іж. Б. Попович, Львів, Руська 16. Великий вибір, дешево ціни. 1987 -10

— Прогулянка до Крилоса. На закінчення цюгоричних праць, що їх виконує біля розкопок у Крилосі табор праці „Орліа“, улаштує Т-во „Орліа“ в день Воззавіщення Чесного Хреста 27. вересня ц. р. автобусову прогулянку до Крилоса. Кошти передаду в об'ї сторони 6.70 зол. Згодишення на оплати приймає централа „Орліа“, Львів, вул. Шептицьких 14 (парта) до 26. вересня ц. р. в год. 11—13 і 16—17.

— В Т-ві „Молода Громада“ висвітлять в суботу 24. ц. м. в год. 7-18 вечором Іж. О. Пежанський кольоровий світлин (найвище досягнення фотографічної техніки) з нашого побуту і подорожей. Вступ для членів і введенних ними гостей.

— Литвій Ярмарок. Дня 9. жовтня ц. р. відбудеться в селі головної гімназії при вул. Львів Святий традиційний „Литвій Ярмарок“. До уваги в ярмарку запрошуємо всі українські фарми. Інформації подає секретаріат Т-ва „Українська Захоронка“, телефон 242-57, від год. 9—11.

— Хто виграв на лотерії. В міністерстві таємних Державної Казнової Лотерії впади такі більші вигри: 1,000,000 зол. на ч. 92065; 20,000 зол. на ч. 43796; 10,000 зол. на ч. 21858 119475; 5,000 зол. на ч. 56467 67372 90133 90208; 2,000 зол. на ч. 553 7630 26960 3313 34273 39755 74062 82704 104678 106935 122122 123760 128520 131958 143967 144789 149738 155919 155925; 1,000 зол. на ч. 3045 5325 9699 12008 25535 27255 34352 35582 42261 48448 48958 53847 54244 54833 57176 67429 72576 78419 78571 86433 88154 95037 97087 105761 110269 113482 127572 130667 136844 147126 150004 151341 153667 153940 153985 159110.

— Міліон у Львові. Головна вигра Державної Лотерії у висоті одного мільйона золотих впади цим разом на лос ч. 92,055, який закуплено в одній львівській конктури.

— Новий міст на Сереті збудовано в Городку, пові. Заліщицький. Міст у Городку має велике значення для господарства значних для населення поздовжню-східної частини залізничного пункту і для розвитку туристичного руху

в крі Дністра і Серету. Посвячення нового мосту відбудеться дня 27. ц. м. вполудне.

— Трагічна смерть учениці. Зі Здобунова до гімназії в Рівному їхала поїздом учениця 2-ої гімназії, класні 14-літня Соня Ключник. Учениця сперлася до дверей вагону, що не були замкнені і коло стай Ключників підчинилися. С. Ключник впадала на поїзд і згинувла на місці.

— Урядовець фальшував шкільне свідоцтво. Урядовець тернопільського магістрату Альфонс Квалініський, старавшись за посаду в Тернополі, предлажив своє шкільне свідоцтво, в якому поправив ноту з польської мови з „недостаточного“ на „достаточного“. Суд засудив за це Квалініського на 6 місяців в'язниці з припиненням виконання кари.

— За вбивство старушки Марії Зайонц з Ленців, берестейського пункту, відбулась на днях розправа перед трибуналом окружного суду в Тернополі проти двох бандитів: 26-літнього Генриха Боцима і Войтіха Кози та їх помічника Гурського. Бандити напали 25. травня ц. р. на дім Зайонців, де підчас грабежу задушили старушку Марію Зайонц. На розправі підсудні взаємно себе обтяжували. Трибунал засудив Боцима на кару смерті, його співника Козу на 15 років в'язниці, а помічника Гурського на 4 роки в'язниці.

— Згорів будинок польської митної сторожі. Одночасно з будовою мосту на Дністрі під Заліщицями Польща і Румунія рішили збудувати будинки для митних урядів. Польща збудувала такий будинок коштом 30,000 зол. Вночі зі сходу на чотирь повстала пожежа, що знищила до тла цілий новий будинок. Здогадуються, що причиною пожежі був поганий будівельний матеріал. Стіни нового будинку збудовано з мішанини негашеного вапна з триничин. Будинок був обезпечений на 20,000 зол. До Заліщик приїхала міністерська комісія, яка веде слідство.

— Грабунковий напад на приходство. Два невідомі бандити напали в четвер 22. ц. м. вночі на приходство у Вітковцях, пові. Бяла, де втероризували кс. Нізольова та його слугу А. Ковальчика. Бандити забрали золотий годинник, ланцюжок і втекли. За бандитами вибів сауга А. Ковальчик, якого напасники зранили вистрілом з револьверу в ліву руку.

— За вбив 650,000 зол. з Польщі відбулась в середу 21. ц. м. розправа перед апеляційним судом у Львові проти І. Дружера, провідника міжнародної ватаги пачарів ваюот. Тому, що Дружер не появився на розправі, бо втік мабуть до Чехословаччини, розправу відложено до 26. ц. м.

— Протинальгольний конгрес у Зауценіх Державах — як 67-ий зчертг — відбувся у Дитройті. Загальний конгрес зорганізувала католицька протинальгольна ліга. На конгрес прибули делегати з усіх степій Зауценіх Держав. Головою католицької протинальгольної ліги вибрано Кутена, відомого сусільного діяча. Загальна ліга веде свою діяльність від 1864 р.

— Сильний буревій перейшов над Данією і занодив катастрофічне знищення. Буревій позривав сотки дахів, повбивав тисячі шиб і знищив досім багато менших будинків. В Альборк і Тісті буревій перервав електричні провідні і в обох місцевостях залунали на кілька годин темрява. Матеріальні шкоди сягають 200 тисяч корон.

— Страшний гураган перейшов над побережжям Зауценіх Держав і Канади, над Атлантицьким Океаном. Шкідливість гурагану доходила до 100 км. на годину. Багато міст і сіл під водою. Залізнична комунікація між Нью Йорком і містами, положеними на шляху від Нью Йорку, перервана, бо гураган знищив усі пороми. Багато кораблів та їхніх гураган зрівав а якорі. Гураган занодив величезні спустошення в лісах, поничив безліч віл і домів. Такого сильного гурагану не памятоють люди від 60 років. Тисячі людей без даху над головою. Вбитих 400 осіб, ранених кількості осіб. Покищо влада не могла устійити числа жертв. У рятунковій акції бере участь військо, національна гвардія і пластуни. Матеріальні шкоди у Зауценіх Державах сягають понад 100 мільйонів доларів. Гураган занодив теж величезні шкоди в степії Онтаріо і Квібеку у Канаді. В долині річ Гудсон і Конкетіет вода залана величестрестями.

— Шляке відкриття в Помпел. При розкопках у Помпелі робітники віднайшли підземний коридор з місткомом від хреста. Виходить, що вже 79 р. до Христі християнська віра поширилася поза межі Риму.

— Нечуваний напад на поїзд у Франції. Вночі зі сходу на чотирь бандити уладили снідиний грабунковий напад на поспішний поїзд на шляху Марсей-Авіньон. На двірці Сен Шарла недалеко Марсей бандит скрився в поїзді на хвилину перед його відходом і затримав опісан поїзд гамульцями коло двірця Бартемені. Сказе тоді на поїзд напало 10 інших озброєних замкованих бандитів, які стероризували залізничників при чому одного кондуктора зранили вистрілом з револьверу в руку. Стероризувавши обслугу бандити забрали більшу частину обезпечених посылк а поштового вагону і касу, в якій було 180 кг. золота.

— Виздорівла по півгодинній подорожі таким. З летионша під Амстердамом вквітла втік з важко недужою дитиною на кашляк. Ласка латан з цією дитиною на висоті 3,000 метрів під години. Ця подорож дала дуже корисні висліки, бо дитина перестала зовсім кашляти.

— Катастрофіальний здулар двох, поспішних поїздів трапився під Тортуга в Каліфорнії. В катастрофі згнуло 11 осіб, а понад 100 було раниених.

— Залір. Вже старі майстри лікарської науки проклали в приміщенні природної гірської води „Фонтана де Йосифа“ примітку найбільшого доміра не шиб за прочищення калюш.

З сулової салі.

ТАКА БУЛА ВОЛЯ БАТЬКІВ.

До греко-католицького парохіального р'язу в Добровтір пові. Камінька Стружаних зголосився дня 7. липня 1937 р. селянин Федір Плігурський, римо-кат. обряду, зі своїм маленьким сином і двома сідзками та просив за роха о. Володимира Пашковського, щоб його сина охрестив у греко-католицькій обрзі. С. Плігурський заявив, що така його воля та його жінки Катерини, додаючи, що він його сина не охрестив у греко-католицькому обряді, то не буде взагалі його хрестити. С. Пашковського потвердив два свідки: Михайло Гриневич та Яким Давидович і тому с. Пашковський охрестив сина Плігурського в греко-католицькому обряді.

Означе на донос місцевого римо-кат. священника до старосты в Каміні Стружаних справкою заявив прокуратор в Золочіві і затопив акт обвинувачення проти о. В. Пашковського за провини зі ст. 286 § 1 кз. (за діяння на шкоду публічного інтересу). Дня 6. лютого ц. р. відбулась розправа проти о. В. Пашковського на виїзній сесії в Каміні Стружаних окружного суду в Золочіві і окружний суд засудив о. В. Пашковського на 6 місяців в'язниці без припинення.

Віз цього процесу оборонещ засудженим адв. д-р Петро Мішко зробив апеляцію і в лютий 23. ц. м. відбулась в цій справі розправа перед суловою апеляційного суду у Львові Шкідливим. Суд допустив докази зі свідків Михайла Гриневича та Якіма Давидовича, які потвердили в цілості оборону підс. о. В. Пашковського. На цій основі апеляційний суд звинувинив о. В. Пашковського від вини і кари. Боронив адв. д-р П. Мішко, обвинувачував пров. Саранешський.

ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО ОУН.

В п'ятницю 22. ц. м. відбулась перед апеляційним судом у Львові розправа проти Петра Ванькова, Петра Шачка та Атанаса Шачка з Литвини, пові. Бережани, яких окружний суд у Бережанах засудив на кару в'язниці від 6-ти до 10-ох років за приналежність до ОУН. Апеляційний суд рішив переслухати ще раз три свідків поліції, які на розправі перед окружним судом поклялися, а саме члени на конфіденційній вістці, але не хотіли викласти окремі конфіденції. Підсудних боронили: адв. д-р О. Отаросольський, д-р Ст. Шухевич зі Львова і д-р Ф. Ковковський з Бережан.

Посмертні згадки.

Ольга Бобяк, нагістка фармції, упокоїлась по короткій, слакій недугі в Любимові Янові 13-го, а похована 18-го серпня в Березані, в Іл ПІ.

Софія Філарків зі Стефанівки, вдов. Іжжиріра Евгена, упокоїлась в Бозі в лютий 23. вересня в 52 р. життя, опісля того як Похороном відбудеться в неділю 25. вересня в селі в Добричані коло Шеня. З її нерозом сходить в могилу найкраща мати і сестра домика свого народу.

